Ч. 55 (13.004). Львів, субота 12. березня 1932. Poczłowa opłata zaniaczona nyczałłom. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло". Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 14·00 „ Піврічно 28·00 „ Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голандії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 8 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Зміна конституції чи лише „повновласти"?

Львів, 10. березня 1932.

На терені варшавського сойму діються дивні речі. Законопроекти сиплються, як з рогу обильности, а члени парляменту й комісій приходять до пересвідчення, що краще підождати зі студіями законопроекту, поки він вже стане — законом: бо, по-перше, все одно найсовісніші студії і найслушніші арґументи, втримані в тоні хоч би найбільш „льояльної" критики, не мають абсолютно ніякого впливу на модифікацію законопроекту, і, подруге, народини ідеї тих законопроектів, прибрання їх у конкретні форми проекту та переведення цього останнього крізь обі парляментарні палати діється у такому лискавочному темпі, що відпадає усяка охота й усякий глузд поважно займатися законодатними проблемами. Від часу до часу польська опозиція і собі вихоплюється з якимось законопроектом, але ті проекти мають специфічний характер: вони обраховані або на те, щоби скомпромітувати уряд, або, щоби бодай зробити санаційним достойникам прикрість.

До першої катеґорії таких проектів треба вчислити нпр. ендецький внесок на офіціяльне введення на високих школах у Польщі „нумерус клявзус". Як на глум, боронив цей проект у комісії професор университету (себто людина, яка нібито з самого свого титулу повинна стояти на становищі найширшої свободи науки), ендек Комарніцький. Внесок той на комісії провалено, бо послам ББ сказано „згори" голосувати проти (ми глибоко переконані, що багато їх дуже радо голосувалоб за тим ендецьким внеском!) Але уявім собі, що такий ґеніяльний проєкт став би законом: тоді не внескодавці-ендеки, лише уряд був би перед світом скомпромітований! Зновуж до катеґорії внесків-колючок належить проект ППС: обнизити платню маршалові сойму (Світальському) і директорові канцелярії („славному" д-рові Дзядошові). Ясно, що парлямент ніяк не зискує на повазі, коли має радити і над такими „законопроектами", як два вище згадані приклади.

Очевидно, що поміж масою урядових законопроектів є всуміш змішані справи величезної ваги (нпр. перемелений на лоб на шию законопроект про новий устрій шкільництва чи про збори) і просто смішно-малого значіння (нпр. новеля до закону про ордер „Білого Орла", про яку сам кавалір того ордеру, Тромпчинський, здивовано питав із трибуни: „Чи Польща не має нині більших клопотів?"). Але всі законопроекти, які бачила ця дивна соймова сесія, перевищає своїм значінням законопроект про нові повновласти для президента, проект, який так само, як і попередні, зродився, наче Фенікс з попелу, і так само гальопує до заздалегідь приготованого для нього місця у „Дзенніку Устав".

Законопроект про повновласти складається з двох частин: одна говорить про справи, які мають бути полагоджені поміж кінцем теперішньої і початком найближчої сесії, друга є передбачена на 3-літній період, буцім то потрібний для справ „звязаних з реорганізацією адміністрації". Сам премієр Пристор старався у довгому (і дуже нецікавому) виводі доказати потребу таких повновластей. Стан державної адміністрації, мовляв, вимагає негайної направи через усунення хаосу компетенцій, новий територіяльний поділ, скасування зайвих установ і т. д. Нинішній стан адміністрації — впевняв премієр (і в даному випадку всі йому вірять, бо це стара правда), — зїдає масу гроша, на що не дозволяє господарська ситуація. На переведення тих реформ досить буде кількамісячного періоду (коли сойм буде відпочивати, чекаючи нового конституційного терміну, 1. листопада 1932 року). Друга категорія справ, обнятих повновластями, торкається „упорядкування" правного стану в Польщі" і цілої низки господарських, суспільних і скарбово-фінансових справ.

Надзвичайно характеристична річ: дискусію над таким преважним законопроектом маршал сойму обмежив згори до 15-ти хвилин для кожного промовця! Але й у тих 15-ти хвилинних промовах освітлено достаточно яскраво характер і значіння того проекту. Представник соціялістів слушно зауважив, що на підставі тих повновластей буде можна затягати нові позички, устійнювати нову монетарну систему, устійнити новий правний устрій, м. ін. якийнебудь карний закон, якийнебудь новий закон про пресу, збори і т. п. З повновластей не є виключені нові оплати, ... ні підвишки старих податків, ані збільшення грошевого обігу... Словом, ці повновласти такі, що все в них може зміститися, коли це тільки уряд схоче. Ці повновласти безумовно більші, ніж були надані президентові в 1926 році, при зміні конституції 2. VIII. 1926. Ясно, що такий проект повинен був піти до конституційної комісії та що про нього повинна була сказати свою думку бюджетово-скарбова комісія. Але навіщо це?! Марш. Світальський, не вважаючи на протести, відіслав на власну руку законопроект до комісії — правничої.

Коби лише швидше формально перевести проект крізь парляментарні установи!... Ясно теж, що взагалі якінебудь повновласти можна давати комунебудь лише тоді, коли істнує до нього довіря. Український представник слушно підкреслив, що трудно, щоби українці давали повновласти цьому урядові! Зрештою: йому це і непотрібно, — навіщож істнує ББ у соймі і сенаті?!

Для Галичини цей проект настільки важливий, що на його основі обєднають 3 східно-галицькі воєвідства в одно. Взагаліж проектовані нові повновласти мають стати одним зі засобів ще більшого обмеження прав і компетенцій польського сойму і ще дужчої петрифікації нинішньої системи влади.

Нова влада Манджурії.

(Оригінальна кореспонденція з Харбіну).

Установче зібрання Манджурії. — Республика чи монархія? — Адміністраційний комітет. — Цісар Пу-і. — Проголошення незалежности. — Свята незалежности.

Харбін, 24. лютого 1932 р.

Кілька днів тому зібралося в Мукдені установче зібрання Манджурії, на котрім були представники всіх її країн, в тому числі й Харбіна. Представником Харбіна був ґен. Чжан-цзін-куй. На зібранні була на порядку нарад справа проголошення повної самостійности краю від Китаю і справа майбутнього устрою цеї держави, як також її назви. Після довгих дебат ухвалено назву нової держави „Манджу-го", що буде означувати „Манджурська Держава". На чолі держави стоїть верховний керманич, бувший китайський імператор Пу-і; офіційний устрій краю — републиканський.

Адміністраційний апарат уже майже весь зорганізований і реформи краю швидко переводяться. На чоло всіх установ приходять нові керманичі, головним чином ті, що походять самі з Манджурії, та що закінчили закордонну освіту і знають чужі мови.

Бувший цісар Пу-і вже прибув до Мукдену і за кілька днів приступає до правління краєм. Він ще молода людина, має добру освіту, володіє кількома мовами і має популярність серед самих манджурських кол, бо є останнім нащадком бувшої старої і славнозвісної манджурської династії, що триста років майже правила Китаєм.

На чолі адміністраційного комітету став ґен. Чжан-цзін-куй, що весь час був головним начальником у Харбіні і відомий зі свого доброго адміністраційного хисту; очевидно — він великий приятель японців.

Монгольські кола, що походять з Барґі, котра теж приєдналась до нової держави, післали до Мукдену делеґацію, що складається із 120 лям, монгольського духовенства, котрі прохають нову владу перейти на монархічну систему, бо републиканський устрій в Манджурії і взагалі в Китаю сильно здискредитований і тому непопулярний. Міродатні кола кажуть, що справа устрою держави остаточно ще не вирішена і тому можуть бути якісь зміни.

На дні 25. і 26. лютого проголошено свято самостійности і на ці дні всі урядовці в краю отримали відпустку, а ріжні громадські установи порішили приняти участь у публичному святкуванні проголошення незалежности Манджуро-Монголії. Розроблений цікавий плян святкування буде проведений у цих двох днях по всіх великих містах Манджурії, при чому головним центром буде м. Чаньчунь, котре буде столицею краю.

Чаньчунь лежить там, де лучаться три залізниці: китайсько-східна, ґірін-дунхуа-чаньська і південно-манджурська. Це місто розвинулось дуже сильно за останніх пять років і має багато шкіл, добру торговлю, адміністраційні установи й інше, а також близько находиться від Харбіну, Ґіріну й Мукдену, головних міст краю. Тому воно для адміністраційної політики буде дуже пригоже і тому всі кола нової держави цей плян стрінули приємно. Що торкається інших міст, то вони вже будуть грати другорядну ролю в державному будівництві і залишаться як великі торговельні міста.

Рівночасно намічують розбудову цього міста. Частина його належить як концесія японцям і вони мають там багато своїх ріжних установ. У майбутньому цей центр буде грати особливо важну ролю, як узяти під увагу, що лінія залізниці від Ґіріну-Дунхуа перейде через простори ґірінської провінції і в місцевости Чієнтао, що знаходиться в кутку радянської, японської і китайської границі, зєднається з корейськими залізницями. Тоді цей шлях від Чаньчуня до корейського порту Сейсін буде найкоротший з Манджурії до моря, що дасть можливість пробігати поїздам весь цей простір за півтора дня.

Рівночасно цей новий шлях загрожує радянським впливам у Манджурії й особливо зводить нанівець усю ролю східної лінії східно-китайської залізниці, а тимсамим і комерційне значіння в торговлі її з ґірінською провінцією. Кілька років тому, коли японці почали будувати цей шлях від Ґіріну до Дунхуа, китайський уряд під впливами радянців не дозволив японцям вести продовження залізниці за Дунхуа,

Після того будівля початого шляху йшла дуже кволо, але тепер перспективи для японського капіталу в будівлі залізниці нічим не обмежені.

Це видно також зі всіх тих промов, що їх виголошують тепер визначні китайські урядовці тут у Харбіні й особливо в Мукдені, а також видно буде з тої декларації, що буде оголошена офіційно за кілька днів. Новий уряд Манджурії заявив, що „з допомогою японців він буде вести діло так, щоби у краю ніде не залишалось ні бандитів ні комуністів-більшовиків". Головне завдання нового уряду буде в тому, щоби зорганізувати устрій краю так, щоб були відчинені всі шляхи для його поступу й будівництва доброї промисловости й торговлі, щоби всі народи, які живуть тут, дістали можливість працювати мирно і під належною охороною.

Щож торкається більшовиків, які мають юридичне право на східно-китайську залізницю, то новий уряд післав повідомлення Москві, що співучасть її в ділі залізниці не буде нарушена, але самі підстави економічної політики, а також адміністраційні методи будуть переглянуті. Тому радянці почувають себе дуже небезпечно.

У відношенні до европейців загальна політика нової влади добра і різко відріжняється від минулого.

Микола В. Самійлович.

—o—

ШЛЯХОМ ЕТАТИЗМУ.

Далекойдучі обмеження у польському промислі.

Львівська „Хвіля" (ч. 4651) принесла вістку, що в Варшаві готовлять проект закону, який заборонятиме основування яких би то не було фабричних варстатів, хіба за спеціяльним дозволом Міністерства Торг. і Пром.

Якщо це правда, — а „Хвіля" є звичайно добре поінформована в господарській ділянці, — то був би це новий поважний крок польського уряду в напрямі дальшого встрявання в економічне життя, проти чого давно вже протестують купці і промисловці. При тому слід зазначити, що етатизм має теж чимало прихильників у Польщі, і то не тільки в урядових кругах.

Ось недавно проф. львів. університету д-р Кзро доказував на сторінках „Газ. Гандльової" (№ 35, стаття „Лібералізм і життя"), що етатизм має свій глибокий змисл, що життя часто настирливо домагається активности державного апарату в господарських справах країни. В доказ навів він ось які історії:

Коли Д. Рікардо увійшов до парляменту тоді промовляв за заведенням пенсійних кас для старців, а навіть за удержавленням англійського банку, а знов В. Гумбольд, коли став міністром, обстоював державну інгеренцію...

Тим проф. Каро хотів сказати, що теоретики зміняються, коли доля ставить їх віч-на-віч із життям.

Н—вич.

Скріплення опозиції на Радянській Україні.

Опозиційні настрої на Радянській Україні зростають із дня на день. Харківський „Комуніст" помістив звіт центральної переревірочної комісії про виявлення революційних чи пак „контрреволюційних" настроїв в органі державної плянової комісії України „Господарство України". У цьому журналі помістили низку статтей. Один із авторів цих статтей порівнює більшовицький лад із фашистівським ладом Італії та впевняє, що комунізм і фашизм однаково ставляться до робітничо-селянських мас. В іншій статті наведені факти про недостаточне постачання харчевих засобів для робітництва, про постійне погіршування здоровля робітників у звязку з недожилюванням. Трьох членів редакції „Господарства України" виключили з комуністичної партії, сімом співробітникам заборонили 2 роки працювати в публіцистиці.

Спільні чи окремі свята?

(Голос у дискусії.)

Від Ред.: Містячи отсей голос, подаємо до відома широкого круга наших читачів, що в нашій ред. течці назбиралося кільканацять статтей на цю актуальну тему, в тому числі й стаття през. Юл. Романчука. Автори всіх тих статтей, з вимкою трьох, заявляються за зрівнанням нашого календаря з григоріянським і подають цілу низку аргументів за такою реформою. Як тільки нам дозволить місце, помістимо всі ті голоси в такій черзі, в якій ми їх одержали.

В останнім часі отворили українські часописи слідом за „Ділом" постійну рубрику для дописів у справі зміни календаря. Тому, що вже 43-ій рік веду душпастирську працю у фабричній і промисловій, підльвівській місцевості (Винники) і протягом цілого, майже піввікового часу все відчував я і не менше й нині відчуваю страти і біль, спричинювані окремим святкуванням, уважаю своїм обовязком докинути до веденої в цій справі дискусії також кілька уваг і від себе.

Дуже влучно підніс о. Галзевич у своїй дискусійній статті, що нині український нарід переживає такі часи, що всяку церковно-народню справу, отже і справу зміни календаря, треба розглядати не під кутом старих, церковно-народніх традицій, а під тим кутом, яке пристосування може вона мати до нового нашого життя — особливо в теперішнім нашім положенні, або попросту сказавши, чи ця справа вийде нам у користь, чи на шкоду? Передовсім слід зазначити, що майже у всіх досі оголошених дискусійних статтях дуже ясно і переконуючо доказувано, що зміна може нам вийти тільки в користь.

І так: 1) Найбільшу користь із цього матиме наше міське робітничо-промислове населення, як ремісники, робітники, слуги, купці, торговці і т. д., бо зникне причина поношення діймаючих матеріяльних страт і ріжних життєвих недогідностей; що ще важніше, зникне поважна причина дезерції зі своєї гр.-кат. церкви і свого обряду, а невідлучно з тим і з української народности.

2) Незвичайно велику користь винесе з цього українська справа і то в найголовніших своїх основах, бо тільки від скріплення народнього елементу по містах залежить його сила, його культурно-освітній розвій і взагалі змога здобути всі засоби для забезпечення собі місця у „народів вільних колі".

3) Немалі користи винесе з цієї реформи й наше село, бо гіперпродукція сільського населення здобуде при змінених обставинах легший відплив до міст та лекші умовини для еміграції у ширший світ; а й ті, що в селі залишаться, не мусітимуть як двірська челядь калічити своїх релігійних почувань. Тут треба зазначити, що в цій справі не треба вже нині боятися спротиву села, бо загально відомо, що нині наш селянин осягнув уже значний степень інтелігенції та знається вже у всіх справах добре, отже і в цій справі зуміє вже станути в ряді, як здисциплінований громадянин української нації.

4) Треба собі і з цього здати справу, що великою користю буде для нас, що переведемо цю справу ми самі, на основі уложеного нами, наперед підготовленого і загально принятого пляну. Бо тільки в тім випадку уникнемо того народнього заколоту, який був би неминучий, якби за цю справу ми взялися без підготування і не в пору, як колись підчас світової війни в станиславівській епархії. Якби реформа була кимсь чужим нам накинена, то це наразило би наш нарід на непотрібну і шкідливу боротьбу, а саму справу на цілковиту невдачу.

5) Для переведення цієї справи нинішня хвиля є вельми сприятлива, бо справу цю видвигнуло саме життя, приналеглене відчуванням тих шкід і страт, які український нарід через святкування окремих свят постійно, а в останніх часах ще в збільшеній мірі поносить. Тому в цю пору є актуальне не питання: „Спільні чи окремі свята?", але актуальний є церковно-народній імператив: „Берімся вже раз за зміну календаря, і то скоро, бо „перікулюм ін мора" Адже може наспіти пора, коли за справу може взятись хто інший, не питаючись нас ані про галку, ані про згоду, що нам в ніякім разі з відомих рацій не вийшло би в користь.

6) Ніяк не треба нам, розуміється, по попереднім, відповіднім підготовленні справи, лякатись демагогічної акції москвофілів, бо хоча сям і там можна буде сподіватися противного виступу поодиноких одиниць, то це будуть спорадичні випадки, які справі ніяк не пошкодять. Вони викличуть хіба у нашій суспільности таке почування, яке викликав виступ одного гр.-кат. душпастиря, що всупереч забороні своєї духовної влади кандидував і вийшов послом (не з волі народу) до сойму, та який остентативно приїзджає рік-річно на Йорданські виступи до Львова, під час коли не то вже католицький священик, але найзвичайніший христіянин-католик відчуває, що найпершим обовязком католицького священика є повинуватися своїй духовній владі, а також кожна дитина скаже, що святим обовязком душпастиря-пароха в таку святу, таку дорогу і захоплюючу для вірного нашого народу урочистість, як Йорданське водосвяття, є відправити це Богослуження своїм власним парохіянам!

Певний і успішний вислід справи залежати буде від доброго й солідного її підготовлення. За це мали би взятись наша церковна влада і всі українські народні установи, українське парляментарне заступництво, а передовсім українська преса, яка з природи річи може й повинна дати справі найширший розголос і тим робом успішніше від усіх інших чинників підготовити справу якнайскорше і найліпше. Така спільна акція церковної влади і народнього всестороннього заступства дала би справі потрібний авторитет і в остаточнім вирішенні справи, і в уложенні пляну та способу для її підготовлення і переведення.

По так започаткованій і негайно введеній в життя акції можна бути певним доброго успіху навіть і в тім випадку, колиб остаточне вирішення справи мало бути переведене хоч би і шляхом плебісциту.

Винники, 18. лютого 1932.

о. Гірняк Григорій,
гр.-кат. парох у Винниках.

З українського життя в Румунії.

Свято Шевченка в Чернівцях.

Заходом українського спів. і муз. т-ва „Буковинський Кобзар" у Чернівцях відбудеться цьогорічне Шевченківське свято на благовіщення, у пятницю 25. березня ц. р., в музичній салі в год. 11-ій передпол. з новою програмою під орудою д-ра Миколи Бойченка. Програма його концерту буде виконана при участи першорядних сил і буде атракцією для всіх співолюбивих українців.

Український Театр у Букарешті.

Український Театр з Чернівець виїхав до Букарешту, де члени театральної дружини здали 4. ц. м. з дуже добрим успіхом іспит і включені тепер до першорядних артистів. При цій нагоді дав там театр три театральні вистави, а саме драму „Хмара", „Жидівку вихрестку", а нкінець „Запорожця за Дунаєм".

Українські товариства в Букарешті і Ясах.

Українське культ.-спортове т-во „Буковина" в Букарешті переводить провірку своїх членів і з тією метою збирає їх адреси і стягає всі залеглости. Головою „Буковини" є А. Харук, секретарем С. Харовюк.

Українське культ.-спортове т-во „Громада" в Ясах повідомляє: З причини, що бувший голова Чесниковський Модест, ліценціят фат., мусів покинути з деяких причин Яси, українське культ.-спортове т-во „Громада" в Ясах вибрало на надзвичайних заг. зборах д-рида мед. Павлюка Івана головою т-ва.

—o—

ПРО ІНДЕКС ЗАБОРОНЕНИХ КНИЖОК.

Теольоґові та іншим панам із „Нової Зорі".

Одно речення з одного мого фейлетону спонукало „Нову Зорю" до громогласної проповіди на тему безбожности „Діла". Речення це виглядало так: „...такий, як папський індекс з виклятими творами; навіть правовірні з ним не рахуються". „Нова Зоря" називає це „кпинами з папського індексу", „підриванням авторитету Церкви і при тім поширюванням неправди".

Признаюсь, що я в теольоґії не такий міцний, як редактор „Нової Зорі", б. атеїст-радикал і вірю йому на слово (за лексиконом), що теперішній „індекс ліброрум прогібіторум" має понад 6000 титулів заборонених книжок. Можу тільки ще раз повторити те, що сказав у згаданім реченні, що цього списку книжок не знають не тільки атеїсти, недовірки, протестанти, православні і такі „правовірні", як я, але й міліони побожних католиків тому, що його не подають до відома широким масам читачів. Не пригадую собі напр., чи сама „Нова Зоря" повідомляла своїх читачів про всі ті заборонені книжки?

Відомо, що в цьому списку є такі письменники, як Вольтер, Мопасан, Ануннціо, Шов, Метерлінк (чи не Толстой?) і десятки інших, світових письменників, яких твори читають від літ усі, навіть ревні католики. Досить пригадати для прикладу, що такий правовірний, як пок. В. Липинський, цитував часто Шарля Морраса, що є „виклятий" і що саме Моррас є головним редактором найбільшого католицького органу у Франції „Акціон Франсез" і французькі католики щодня читають його передовиці. Маю поважні сумніви, чи деодин із тих фільософів, на яких інколи покликується редактор „Нової Зорі" д-р О. Назарук (напр. Жорес, Сорель), не є еж на індексі і якби римській „Конґреґації" предложити ріжні твори д-ра Назарука з його перед-католицької доби, а навіть бутім-то побожну його „Роксоляну", — чи він теж не попав би на індекс...

Мих. Рудницький.

Ширіть наш часопис!

Оголошення, оповістки, місцеві як і з провінції оголошуватимемо тільки за попередньою присилкою належитости. Незаплачені заздалегідь оголошення не будуть поміщені.

З життя наших установ.

З Вдовичо-Сиротинського Фонду Львівської Архієпархії.

В дні 8. ц. м. відбулися у Львові надзвичайні Загальні Збори Вдовичо-Сиротинського Фонду Львівської Архієпархії з метою переведення зміни статуту. На Зборах явилося близько 50 відпоручників деканатів (на всіх 54), що вказує на велике заінтересовання справою. Після дискусії принято в статуті деякі зміни, яких вимагає хвиля, а які потвердило вже життя і практика. Крім того делегати зобовязалися складати по смерти кожного священика в Архідієцезії по 3 зол. на поміч осиротілій жінці чи родині. А що у Львівській Архідієцезії є понад 1.000 священиків, то кожна вдовиця чи найближча родина по священикові дістане з хвилиною його смерти 3.000 зол.

Вісти з „Рідної Школи“.

НОВІ ЧЛЕНИ-ДОБРОДІЇ „РІДНОЇ ШКОЛИ“.

1) **Земельний Банк Гіпотечний** у Львові за ювилейний дар 1.000 зол. Мистецьку грамоту роботи артиста-маляра проф. Бущманюка передала дня 19. лютого 1932. делегація Головної Управи „Рідної Школи“, зложена з голови Товариства радн. Кокорудза, секретаря д-ра Коновальця і скарбника дир. Ющишина Дирекції Земельного Банку Гіпотечного на руки директора д-ра Кривуцького.

2) **Український Демократичний Клюб** у Ню Йорку за ювилейну жертву 100 амер. долярів.

3) **„Січ“ ім. Богдана Хмельницького** в Ню Йорку за ювилейний дар 60 ам. долярів і крім того за попередні більші жертви на загальну суму 379 ам. дол. 27 центів.

4) **Григорій Демчишин** в Жиклині (біля Варшави) за ювилейний дар 50 ам. долярів.

5) **Українське Запомогове Т-во „Взаїмна Поміч“** у Вінніпеґу за ювилейний дар 100 кан. долярів.

Усім вичисленим Вп. Жертводавцям переслано членські грамоти.

ПІДГОТОВЧІ ПРАЦІ ПЕРЕД РЕФОРМОЮ ШКІЛЬНИЦТВА.

Президія Головної Управи „Рідної Школи“ розіслала обіжник до всіх своїх Кружків із зазивом, щоби з огляду на нові шкільні закони скликували анкети і прислали їхню опінію у двох напрямах: 1) можливости поширення істнуючих нижчеклясових шкіл „Рідної Школи“ на вищеклясові та закладання нових шкіл; 2) можливости закладання дешевих бурс у тих місцевостях, де є приватні й державні 6- і 7-клясові всенародні школи й гімназії.

В СПРАВІ ЗАКЛАДАННЯ НОВИХ ДИТЯЧИХ САДКІВ.

У справі закладання дитячих садків Президія Головної Управи „РШ“ інтервеніювала у Шкільній Кураторії Львівської Округи й одержала вияснення, що прохання по дозвіл на ведення тих садків треба вносити до відповідних старость, до яких належить суспільна опіка, а не до Повітових Шкільних Рад та до Шкільної Кураторії. — На бажання висилає Головна Управа „РШ“ поучення й готові взори подань у справі закладання дитячих садків. Отже просимо звертатися до Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові, Ринок 10.

В СПРАВІ УЖИВАННЯ ТЕРМІНУ „УКРАЇНСЬКИЙ“.

На письмо у справі уживання терміну „український“ Кураторія Львівської Шкільної Округи повідомила Президію Головної Управи „РШ“ письмом з 12. лютого 1932 р. № 0-194/32, що **погоджується, щоби школи уживали і в офіційній кореспонденції терміну „український“, а не „руські“**.

ДОЖИВЛЮВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ДІТВОРИ.

Головна Управа „Рідної Школи“ звернулася до українського громадянства з закликом прийти з допомогою голодуючій шкільній дітворі. Акція доживлювання шкільної дітвори вже в повному ході. Всі управи шкіл „РШ“ та батьківські комітети як у Львові, так і в краю подаватимуть Головній Управі „РШ“ точні звідомлення з ходу акції доживлювання не лише у формі обідів в українських родинах, але й із дотеперішньої акції, веденої внутрі шкіл.

ВИКОРИСТОВУЙТЕ МІСЯЦЬ ДЕШЕВОЇ КНИЖКИ!

Місяць березень як місяць дешевої книжки використають усі українські школи й організації та поодинокі громадяни до закупна гарних і дешевих книжок, ба й цілих бібліотек.

В півмісячнику „Рідна Школа“ (ч. 4) оголошені і фахово обговорені найкращі книжки з ріжних ділянок, які в місяці березні можна набути по виїмково низьких цінах. На бажання вишле **Книгарня „Рідної Школи“ у Львові, вул. Сикстуська ч. 20**, згадане число „Рідної Школи“ з окремим списом найдобірніших творів.

Головна Управа „Рідної Школи“.

МЕТЕЛИЦЯ НАД СРСР.

МОСКВА, 10. III. ПАТ. Над усім середущим СРСР. перейшов сніжний буревій та спинив рух на залізницях і дорогах. Подекуди сніг високий на кілька метрів. Шляхи відчищує кількадесять тисяч робітників. Змобілізують теж інжинірів і студентів залізничих шкіл і вишлють на поодинокі відтинки залізниць. На багатьох шляхах досі не вдалося відновити комунікації.

—o—

„БАНДИТИ“ ГУЛЯЮТЬ У МАНДЖУРІЇ.

ЛЬОНДОН, 10. III. ПАТ. Повідомляють із Манджурії про скріплення „бандитизму“. На головного команданта японського війська в Манджурії ген. Гокіо, що вертав зі свята в Чан-Чун до Мукдену окремим поїздом напав загін 300 „бандитів“. Військо, що провожало ген. Гокіо відбило загін „бандитів“ — сиріч повстанців проти японської окупації — з великим зусиллям.

Занедбання важної справи.

Про обезпечення живого і мертвого інвентаря в Т-ві „Дністер“.

Наше одиноке Товариство Взаїмних Обезпечень „Дністер“ у своїй сороклітній праці веде обезпечення 1) від пожежі і 2) від крадіжі з вломом. У цих ділянках має воно вже світлі сторінки і досягнення. Кращі були ці досягнення до часу, заки введено примус обезпечення від огню, менші після введення закону про цей примус з 1921 р. враз із доповняючими розпорядками з 1924 і 1927 рр., якими-то постановами полишили Т-ву „Дністер“ право обезпечення будинків тільки на 1/3 частину і то тільки на виразне домагання обезпеченого. Що це було негативним моментом у розвитку цеї нашої обезпеченевої установи — не треба доказувати. Одначе треба мимо всього признати, що наша суспільність, а головно наше селянство, поставилося гідно до справи обезпечення будинків від вогню в „Дністрі“ та масово користає з права обезпечення цеї 1/3 части у своїй установі. Ця патріотична постава нашого селянства скріпляє віру в те, що у майбутньому можна в нас розвинути і ті ділянки обезпечень, які сьогодні зовсім неоправдано і зі шкодою для самих обезпечаючих лежать облогом і при уруханомленні можуть дати нашому селянству великі користи, а нашій працюючій інтелігенції нові варстати праці.

Коли в нас говорили про обезпечення майна від вогню, то все мали на увазі обезпечення будинків. Зате зовсім не звертали уваги на обезпечення від вогню живого та мертвого інвентаря, який при пожежах, як це стверджують дані, паде неменше жертвою полумя, як самі забудовання. А часто буває і таке, що в драгтивому, на невелику квоту обезпеченому будинку пропадають з вогнем чи то цінні запаси, чи господарські машини і знаряддя, чи навіть, а таких випадків є чимало, також живий інвентар. Треба тільки звернути увагу на сталу рубрику новин про пожежі, яку містить, головно в літних місяцях наша преса, а там усе найдемо відомости про те, що разом із забудованнями пропадає багато селянського добра, яке, на жаль, не є обезпечене від вогню і за яке господар не дістає ніякої заплати. Тому то шкода від вогню підриває господарство часто так глибоко, що воно роками не може прийти до своїх сил і повернути до рентовности.

Для цікавости наведемо, що вартість живого і мертвого інвентаря, який виставлений на шкоди від вогню, представляє у відношенні до вартости будинків, дуже поважні квоти. Після дослідів Інституту для Економіки Малих Господарств у Пулавах, які переведено в близько 300 господарствах на наших землях, вартість будівельного капіталу і капіталу мертвого і живого інвентаря виносила в золотих на гектар:

	Будів. кап.	Мертв і жив інв.
Львівщина	1240.—	509.—
Станиславівщина	873.—	428.—
Тернопільщина	846.—	484.—

Або коли перечислимо це на відсотки від усього чинного капіталу в господарствах, то ці капітали давали:

	Будівельний	Мертв і жив інв.
	у проц. всього чинного капіталу	
Львівщина	22.09%	9.08%
Станиславівщина	19.17%	9.39%
Тернопільщина	17.74%	10.15%

З цього видно ясно, що мертвий і живий інвентар виносить близько половину, а то й більше ніж половину всього інвестованого в забудовання та інші уладження капіталу. Але не треба забувати, що наведені тут господарства — це ті найкращі, що мають добрі, високовартні будинки, яких вартість куди більша, ніж вартість наших селянських хат і будинків, що наражені дуже на небезпеку вогню. В таких господарствах часто вартість мертвого і живого інвентаря є звичайно багато більшою, ніж вартість будинків. Тому власне обезпечення мертвого й живого інвентаря від вогню є справою дуже важною, але у нас, поза обезпеченням збіжа, дуже занедбаною.

Ця справа набирає тепер ще й тому чималої ваги, бо Державне Заведення Взаїмних Обезпечень (ПЗУВ) на доручення мін-ства скарбу значно обнизило оцінювну вартість будинків у наших повітах (10—40 проц.), а з тим понизило теж і евентуальну можливість одержати таке відшкодовання за сам будинок, яким можнаб після пожежі його відбудувати. З цим разом знизилася також і та 1/3 частина, обезпечена в „Дністрі“, бо це йде в парі із загальною оцінкою, переведеною через ПЗУВ, яка є міродайна для всіх приватних товариств. Тому то власне під цю пору виринає справа обезпечування живого і мертвого інвентаря наших селян, як дуже важне. Бо коли додати до дуже низько обезпечених будинків ще й небезпеку, на яку наражений весь інвентар при пожежі, то втрати від вогню можуть бути для селянських господарств дійсною катастрофою. А вона серед теперішніх господарських умовин для нашого села тимбільше небезпечною і небажаною.

Тому обовязком нашої суспільности є помогти нашому Товариству Взаїмних Обезпечень „Дністер“, яке саме тепер хоче розгорнути серед нашого народу, а головно серед нашого селянства широку акцію за повним обезпеченням мертвого і живого інвентаря від вогню, чого досі не використовували в нас уповні і не переводили, дарма, що зі шкодою для нашого селянства. Цю занедбану ділянку нашої обезпеченевої праці мусимо чимскорше відбудувати.

Де можна управляти тютюн?

Появилося розпорядження міністра скарбу, яке означує райони, в яких цього року можна управляти тютюн. Управа тютюну дозволена в округах:

I. Борщівській, яка обіймає повіти борщівський без села Капустинці, східну частину заліщицького повіту по західні границі сіл Касперівці, Лесичники, Голігради і Мишків, а крім того села Боссири, Воля Чорнокінецька і Коцюбинчики в копичинецькому повіті;

II. Ягольницькій, яка обіймає повіти чортківський, копичинецький, за виїмком сіл, влучених до борщівської округи, заліщицький повіт без сіл, що належать до борщівської округи, дальше села: Буданів, Янів, Кобиловолоки, Ласківці, Млиниска, Скоморохи, Слобідка і Вербовець з повіту теребовельського та село Капустинці з борщівського повіту

III. Монастириській, яка обіймає бучацький повіт та полудневo-західну частину підгаєцького повіту по північну границю сіл Боків, Рудники, Угринів, Вербів і Моделівка, з рогатинського повіту села Библо, Хохонів, Дрищів, Дегтятин, Яблонів, Кукільники, Слобідка Кукільницька і Загіре Кукільницьке та з городенського повіту села Лука, Петриків, Сокирчин і Увіж;

IV. Тернопільській, яка обіймає повіти скалатський, тернопільський, збаражський та теребовельський без сіл, які влучено до ягольницької округи;

V. Заболотівській, яка обіймає повіти коломийський, снятинський та городенський, без тих сіл цього повіту, які влучено до монастириської округи.

—o—

Економічний огляд.

Численний стан наших кооператив на порозі 1932 р.

Наша повоєнна гордість — кооперація — виявляє тепер у своїй кількостевій динаміці значно повоЛіше темпо, ніж попередніми роками. І так із кінцем 1931 р. РСУК — як подає Г. К. Часопис (ч. 9) — числить у свому складі 3.200 кооператив усіх ступенів і форм, себто в порівнянні до року 1930 зросло їх число тільки на 1.7 проц. В дійсності відсоток кооператив заснованих у мин. році був би значно більший, якби не треба було счеркати поважної кількости старих кооператив (148 проти 202 нових). Зрештою ми вважаємо, що краще коли не творимо з горячковим темпом нових кооператив, які досі часто були будовані на хиткому ґрунті, а через те були нежиттєздатні. Гірше те, що — як подає ця сама газета — кооперація щодо чисельного росту членів стоїть на мертвій точці від 1925 р. Мабуть із цієї мертвої точки рушить її проголошена тепер Рев. Союзом кампанія, щоби поладнати справи членства та перестерігати рочдельські закони, дбати за товарові звороти і т. д.

Східні Торги.

Цьогорічні, XII-і з черги Східні Торги у Львові, всупереч дотеперішній традиції відбудуться вже між 16.—30. червня, замість аж у вересні.

Одноденний генер. страйк у Польщі.

Ми вже писали на цьому місці про те, що уряд рішив змінити в дечому соціальне законодавство, поступаючись вимогам купців і промисловців. З уваги на те, що проектовані зміни звужують права широких мас працьовників, Центр. Комісія Проф. Союзів у Варшаві визначила на день 16. березня загальний демонстраційний страйк у всій Польщі.

Польща і Німеччина.

Боєві мита в рамцях максимальної німецької тарифи спричинили великий фермент у польських господарських колах. У Варшаві ведуться переговори між висланниками Берліна і польським урядом. Якщо до порозуміння не дійде, то 15. ц. м. проголошений буде розпорядок і від 1. квітня ц. р. максимальна тарифа ввійде в життя. Польська економічна преса підкреслює, що в разі, коли до того дійде, тобто загострена буде митна війна між Німеччиною і Польщею, то німці жаліти будуть значно більше. Бо коли ще в рр. 1929 і 1930 Польща мала активний біланс із Німеччиною, то вже в р. 1931 сальдо стало пасивне і дійшло до 44 міл. зол. на некорисць Польщі.

За обнижку цін.

Бойкотова акція, яку повели в деяких містах Польщі проти дорожнечі електричної струї, висунула знов справу твердих цін, особливо монополевих і скартелізованих артикулів. Не вважаючи на те, що загальний застій і брак грошей викликав конечність знижки цін, державні монополі не лише не пішли назустріч консументам, але ще й піднесли прим. ціну сірників у той спосіб, що зменшили їх кількість у пуделках.

Достави на Далекий Схід.

З Німеччини, Франції, Англії та ЧСловаччини через Гамбург, як теж з Америки пливуть до Японії і Китаю одні за одними пароплави, навантажені зброєю, муніцією, трійливими газами, всяким приладдям для авт і літаків. Не можна сумніватись, що ці достави є хабарем, який теж чимало причиняється до того, що неодна держава вибачливо або щонайменше нерішуче ставиться до воєнної акції на Дал. Сході. До речі — Лодзь і польський Г. Шлеськ беруть теж участь у тих воєнних доставах.

В Англії.

Англійський скарб виплатив тепер 150 міл. долярів на рахунок 200-міліонового довгу, що його затягнув був в амер. банках для оборони курсу фунта. Він сплатив теж Франції 13 міл. ф. штерлінґів, так, що винен їй ще всього 7 міліонів. Оба ці факти свідчать, що фінансова ситуація в Англії значно поправилась. Англійська преса зазначує з вдоволенням, що розумна фінансова політика уряду веде тепер Англію швидким кроком до повного оздоровлення. Льондонська „Сіті" дивиться теж дуже оптимістично на найближчу майбутність Англії. Знишку фунта, яка тепер заломилася, приписують заграничній спекуляції; одначе треба її теж розглядати як симптом зросту довір'я до англійської фінансової політики.

У Радянському Союзі.

Рада Н. К. вирішила вивезти за границю більшу кількість золота, аби в той спосіб вив'язатись із закордонних зобов'язань.

В Югославії.

Експорт і імпорт в останній час жахливо зменшився. Міністерство торговлі від грудня м. р. не оголошує місячних білянсів, аби не ширити паніки. Та критичне положення все-ж загально відоме. Після краху з пшеничним монополем нова замітна подія: Нац. Банк повідомив усі банки, що спинив на необмежений час приділ девіз.

В Америці.

Як сильно погіршились відносини у Злуч. Державах про це говорять нам хочби ці цифри: останні обчислення Уряду Федер. Резерви стверджують, що запаси золота Злуч. Держав, які ще в половині 1930 р. рівнались 42 проц. світових запасів, впали тепер до 15 проц. Замітна є теж друга вістка: пересічний суспільний дохід на голову обнизився в минулому році (в порівнянні до р. 1930) на 17.6 відсотків!

В. Н-вич.

Новий політичний процес.

Б. пос. д-р Осип Когут відповідає перед судом у Львові за своє посольство.

ЧЕТВЕРТИЙ ДЕНЬ РОЗПРАВИ.

ПРОЦЕС НЕНАВИСТИ.

Розправа 10. ц. м. розпочалася промовою прокуратора д-ра **Мостовського.** Він зазначив, що вправді цей процес називають політичним, однак розправа виказала, що чинник політичний грає в ньому другорядну ролю, а зате головним чинником є ненависть, яка бе з кожного слова обвинуваченого, ненависть до всього, що польське. В інших українських процесах, які промовець досі чув, була теж ненависть, але була притім думка, що прямувала до якоїсь вищої мети. В нинішньому процесі видко ненависть, що є сама собі метою. Тому це властиво процес ненависти. У всьому, що творив обвинувачений, кермувався не якоюсь творчою думкою, але тільки ненавистю до Польщі. Виходячи із такого заложення, прокуратор обговорив усі факти, обняті актом обвинувачення, підтягаючи їх під відповідні поняття злочинів і провин, та закінчив патріотично-шовіністичними аргументами, що межували з ненавистю до обвинуваченого та всього, що українське.

ПРОМОВИ ОБОРОНЦІВ.

Який настрій викликала ця промова на лаві присяжних суддів, свідчить факт, коли почав промовляти оборонець д-р **Ганкевич,** один із них зажадав, щоби говорив по польськи... Вказавши на новочасні поняття конституційного ладу, промовець відчитав пять основних постанов польської конституції, з яких підкреслив постанову, що в Польщі влада належить до народу та що послів не вільно потягати до судової відповідальности за ділання, які входять в обсяг їх парляментарної діяльности. Наслідком того акт обвинувачення нарушує постанови конституції. На доказ промовець відчитує присуд коронного суду в Бидгощі в процесі за образу міністра Міхаловського. Суд обвинуваченого увільнив, зазначуючи у мотивах, що за посольські звіти не вільно потягати до судової відповідальности та що навіть скорочені цитати із парляментарних промов дозволені. Опісля промовець розглядає по черзі інкриміновані факти і просто розторощує прокураторські обвинувачення.

Другий оборонець д-р **Старосольський** вказав на велике значіння цього процесу, де обвинувачений виступає як оборонець потоптаного права. Підкладом процесу є сцисії з представниками влади наслідком нарушення права, але не обвинуваченим. В кожному випадку такого конфлікту рацію мав обвинувачений, що станув в обороні права посла і громадянина. Боронив здобутку европейської цивілізації — правовости держави, зокрема кардинальних постанов польської конституції. Тимчасом прокуратор звів справу на фальшивий, бо національний шлях, і звідтіля ціле непорозуміння.

ВЕРДИКТ ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ.

Після промов оборонців предсідник трибуналу пояснив лаві присяжних суддів постанови карного кодексу в справі провин, за які відповідає обвинувачений. Прийшло до голосування, що дало несподіваний вислід. Із 24 питань затвердили більшістю голосів 14 (при чому чотири останні відпали), викликуючи серед авдиторії замітне враження.

ПРИСУД.

Наслідком цього вердикту трибунал проголосив присуд, яким обвинуваченого д-ра Осипа Когута засудив за злочини, проступки і провини з § 65, 81, 279, 283, 300, 305, 310 і т. д. на

1½ (півтора) року тяжкої вязниці

із зачисленням 4 місяців і 12 днів слідчої вязниці та на заплату коштів процесу.

ВІЛЬГЕЛЬМІВ СИН ЗА ГІТЛЕРОМ.

ЕССЕН 10. III. У Кельні на вічу гітлерівців син бувш. цісаря Вільгельма званий популярно „принц Аві", взивав присутніх голосувати на Гітлера, щоби „скінчити вже раз із пануючою системою".

З життя краю.

КОМАРНЯНЩИНА.

Свято книжки. — Свято „Рідної Школи". — Коляда на „Рідну Школу". — Ювилейні збори читальні „Просвіти". — „Сокіл" в Комарні. — Вибори до гром. ради в Комарні. — За будову дому для української захоронки.

Філія „Просвіти" в Комарні влаштувала від 15. до 30. XI. м. р. свято книжки, получене з виставкою книжки, в салях Т-ва Задаткового в Комарні. Виставку книжки попередила академія, в програму якої входили: реферат адвоката О. Утриска, голови філії „Просвіти", три декламації та продукції муж. хору під проводом М. Сенюти. Всі точки академії приняла публика гучними оплесками, яку цим разом становила переважно молодь Комарна, виповнюючи салю ущерть. На жаль, не всі читальні, як також і не все наше громадянство з околиці скористало з виставки книжок, яка — треба признати — зробила на глядачів гарне враження.

Дня 6. XII. м. р. влаштувала філія „Просвіти" в Комарні анкету в справі позички „Просвіті", на якій був і відпоручник Гол. Т-ва „Просвіта" п. Петрик. Припоручено виділові філії „Просвіти" в Комарні занятись переведенням цієї позички. Того самого дня вечором улаштував кружок „Рідної Школи" в Комарні ювилейне свято-концерт „Рідної Школи". В програму входили: вступне слово голови кружка д-ра О. Пеленського, реферат відпоручника Гол. Управи Д. Вахнянина, продукції муж. і міш. хору під проводом студ. М. Сенюти, чотири декламації менші виголошені малими школярями та одна декламація більша, яку виголосив студ. М. Ґелемей, низка привітів від наших установ, як також одна точка дутої орхестри місцевого „Сокола", яка відіграла вязанку українських пісень. Свято назагал пройшло вдачно. Саля Т-ва Задаткового була і цим разом виповнена по береги публикою переважно місцевою, яка всі точки програми винагородила гучними оплесками.

Зорґанізована цього року коляда на „Рідну Школу" принесла в Комарні і в околиці понад 400 зол. Яке велике зацікавлення було колядою, свідчить хоч би те, що навіть малі діти школярі ходили з колядою в Комарні, а також молоді хлопці в присілку Грабівно біля села Підзвириння.

Дня 10. І. ц. р. відбулись звич. заг. збори читальні „Просвіти" в Комарні. Присутній на зборах делеґат філії „Просвіти" зложив привіт від філії „Просвіти" з нагоди 50-літнього існування читальні. Крім полагоджених на зборах численних справ, що були на порядку нарад, рішено гідно відсвяткувати в літі ц. р. 50-літній ювилей читальні, а заразом улаштувати зїзд всієї інтеліґенції, яка вийшла з Комарна. Вибрано молодий, енерґійний виділ читальні, який займеться ювилеєм і зїздом.

Гарно розвивається від кількох літ місцевий український „Сокіл" завдяки кільком молодим ідейним одиницям. Має м. ін. власну дуту орхестру. Перед кількома тижнями приготовив „Сокіл" як слід руханковий вечір, який наслідком відмови салі польського „Сокола" в останній хвилі не відбувся. Шкода велика, тому „Сокіл" повинен таки в догідній порі влаштувати оцю свою імпрезу, евент. навіть під голим небом.

Громадянство Комарна вже віддавна нетерпеливо вичікує нових виборів до гром. ради в Комарні, щоб хоч трохи прочистити атмосферу, яка витворилася в останньому часі серед членів тої ради з приводу невідповідної громадської господарки в Комарні. Староство в Рудках відкладає чомусь ці вибори вже від року з місяця на місяць, а тепер ходять чутки, що вибори відбудуться щойно після введення в життя нового гром. закону.

Нарешті і громадянство Комарна зрозуміло, що ніяк не можна обійтися без захоронки для малих українських діточок, чого мусіло навчитись аж від сусідів. На заг. зборах Братства св. о. Миколая в Комарні в січні ц. р. рішено приступити в найкоротшому часі до будови дому української захоронки, в якій булаб і велика саля на вистави, концерти то-що. Недостачу такої салі відчувають у Комарні вже від довшого часу. В тій ціли вибрано на зборах ширший комітет будови дому захоронки.

Комарнянець.

ВИСВИСТАЛИ МУСОЛІНІЄВУ ПЕСУ.

БУЕНОС АЙРЕС, 10. III. ПАТ. Мусолініеву драму песу „Сто днів" стрінули в Буенос Айрес дуже неприхильно. На її виставі в театрі „Арґентіна" публика свистала та кричала. Інтервеніювала поліція. Кажуть, що публика зажадала від дирекції, щоби зняла песу з репертуару.

ЯПОНСЬКА ПІХОТА КИНЕ ШАНГАЙ.

ВАШИНГТОН, 10. III. ПАТ. Аґ. Райтера повідомляє, що до 31. березня японський уряд думає відкликати піхоту зі Шангаю.

ОСТАННІ ВІСТИ

УКРАЇНСЬКИЙ СЕНАТСЬКИЙ КЛЮБ І ВІЙСЬКОВА КОЛЬОНІЗАЦІЯ.

На засіданні сенату в четвер ішла дискусія над проектом закону про приділ землі польським воякам. Реферував цю справу сен. Роле (ББ). Він сказав, що Український Клюб вніс скаргу до Ліги Націй, що теперішня новеля має характер польонізаційний та відбирає землю, призначену на зем. реформу місцевому населенню. Ця скарга основується на фальшивих підставах. Це закон ліквідаційний, не поришуює рамців кольонізації, лише викінчує початі кольонізаційні праці. Український Клюб знав те все і його крок має хіба метою загострити взаємини між обома народами. Українські скарги не викличуть симпатичного відгомону на міжнар. терені і чується відповідь: „Старайтеся дійти до порозуміння дома“

Сен. Павликовський зазначив, що ніякі аргументи уряду ні референта не затемнять образу дійсности. Теперішній проект, як кожен кольонізаційний проект є обидою почувань українського народу та загострює на будуче взаємини між обома народами. Поляки під пруським правлінням якнайгостріше протестували проти кольонізаційних законів. Ці пруські закони викликали протест усього світа. Український нарід не поборює внутр. кольонізації, лише кольонізацію, яка йде зі зовні етнографічної території, бо майже кожна оселя забирає землю бодай пятьом українським родинам. Бесідник пригадує історію кольоніз. законів у Польщі від 1922 р. і зазначує, що українці все боролися в польській державі з військовою кольонізацією. Українці не виступають проти кольонізації як польонізації, лише як павперизації всього українського населення. Бесідників Клюб вносить відкинути цей закон.

В голосуванні українське внесення відкинули та прийняли проект закону без змін.

СОЙМ РОЗВЯЖУТЬ.

Ендецький часопис АБЦ подає чутку, що після ухвалення повновластей соймову сесію замкнуть. Після переведення реконструкції кабінету сойм скличуть на другу половину травня, щоби ухвалив зміни виборчої ординації. Потім сойм розвяжуть і розпишуть нові вибори на серпень. Згаданий часопис твердить, що санація хоче запевнити собі 2/3 голосів для зміни конституції. Конституцію мали б змінити ще заки скінчиться каденція теперішнього президента держави, яка вигасає з початком 1933 р., так щоби Пілсудський міг переняти становище начальника держави з новими компетенціями.

Консервативний „Дзєнь Польскі“ подає чутку, що бюдж. сесію сойму замкнуть 14. березня ц. р. Цей часопис має звичайно добрі інформації. Він перший приніс був вістку про реконструкцію Присторового кабінету.

ПОЧТОВІ ОПЛАТИ НЕ ПОДЕШЕВІЮТЬ.

З днем 14. квітня ц. р. перестає обовязувати розпорядок про доплати до почтових і телеграфічних оплат у користь безробітних, а від 1. травня про також доплати до телефонічних оплат. Розпорядок цей видали були на пів року. Справа евентуального вдержання ще не порішена і тепер радять над нею рішаючі чинники. Дуже можливо, що доплати ті продовжать іще на якийсь час.

ШТЕРН СТРІЛЯВ НА ПРИКАЗ ПОЛЯКІВ?

МОСКВА, 10. III. ПАТ. Сьогодні наркомінзел подав до відома закорд. кореспондентів комунікат у справі замаху на радника німецької амбасади Твардовського. Штерн зізнав, що замах виконав на спілку з якимсь Сергієм Сергієвичем Васілевим на приказ польських горожан. Васілева арештували. Виявилося, що Штерн хотів убити не Твардовського, а самого амб. Дірксена, бо це могло викликати відповідний вн.-політичний ефект. Штерн думав, що стріляє до Дірксена.

Розправа відбудеться у военній колегії найвищого трибуналу СРСР у Москві.

ПАТ додає від себе, що тому, що годі ствердити, що найшло ДПУ в справі замаху, то нема досі інших даних для висвітлення справи.

ЛІНДБЕРГІВ СИНОК ВЕРНЕТЬСЯ ДО БАТЬКІВ.

ЛЬОНДОН, 10. III. ПАТ. Шантажисти, які вкрали Ліндбергового синка, повідомили, що ще не почуваються доволі безпечними, щоби переговорювати з батьком і видати йому сина. В усякому випадку є мабуть певне, що дитина є ще в руках тих, що її вкрали

—o—

ВІДГУКИ ДНЯ.

На канві чутки.

В рядн-годи появиться в часописах вістка, як далекий грім проминулої бурі.

Австрія!

Не та, що притулилася довкола Відня, а та, що тулила колись коло себе стільки народів, від тирольців заходу почавши, на тирольцях сходу скінчивши.

Ріжно вона їх тулила, декому свічки в очах ставали, декому дух запирало, але мала й свої добрі сторони.

Передовсім географічні.

Належав до неї тільки долішний Бут, так що Берестя було поза границями. Мала свій виноград, „мaрони“ і правдиві угорські сливки. Без пашпорту можна було доїхати до правдивої пристані і повозитися правдивим кораблем по теплім морю.

А крім того:

Золотий ковнір, певні посади і мурована емеритура.

Яка була така була, але все таки якась була.

Тому ще й тепер, чверть віку по її смерти, такий сентимент до всього, що пахне ц. к. часами.

Принесли часописи, що французький премієр Тардіє проектує якусь наддунайську федерацію.

Прочитав я цю вістку і в мене аж серце тьохнуло. Нехай, що ніби то якась федерація, нехай, що н.би не буде в ній одного гимну і одної „фани“, але все таки це поважний крок до „божебудепокровительної“ минувшини.

Віджевають давні спогади, давні враження.

Перед моїми очима гімнастична саля, прибрана сосниною і портретом Й. В. цісаря, нам ласкаво пануючого Франца-Йосифа І. На підвищенні шкільний хор співав натхнену кантату (слова директора школи, музика катехита):

„О сліб Всевишній мя спитав:
Який би ти си край вибрав?
Наймильший мні, сказав би я,
Мій дім — святая Австрія“.

Ех часи, часи!..

Галактіон Чіпка.

НОВИНКИ

— **Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46.** 792—?

— **Магазин постелі Р. Джала, Львів, вул. Хорущина 5.** (біля кіна „Апольо“) поручає по найнижчих цінах, ковдри, матераци і постіль. Переробляє ковдри по 6 зол., матераци по 8 зол. 786 70—100

— **Овочеві щепи** замовляти: А.Терпиляк — садівничо-огородниче заведення в Залукві, почта Галич. Ціна від 0.50—2.50 зол. за 1 штуку. Жадайте цінників. 5—22

— **Україніка.** У літер. додатку „Прагер Прессе“ з дня 6-го ц. м. п. з. „Діхтунґ унд Вельт“ находимо переклад поезії прозою М. Рудницького „Очі та уста“ зроблений М. Гехтером.

— **У справі виїзду родичів до дітей американських громадян.** З Америки наспіла неофіціяльна вістка, що американський парлямент розглядатиме проект, щоби давати (поза „квотою“) візи родичам у віці понад 60 років, що їдуть до своїх дітей, які є американськими горожанами. Цей проект імовірно приймуть та він дасть змогу таким родичам виїхати.

— **Важне для чоловіків американських громадянок.** Американський консулят дає тепер візи чоловікам американських громадянок, хоч торік відмовлявся давати їх з причини безробіття. Тому інтересовані повинні негайно порозумітися зі своїми жінками у справі присилки до американського консуляту запоручних листів, себто посвідок із банків про висоту покладених ощадностей та свідоцтв від роботодавця. Ці ґарантійні листи можна прислати на адресу того, хто виїзджає, або просто до американського консуляту. Чоловіки, яким консулят не дав торік візи, повинні коли одержать ґарантійні листи, вислати негайно подання до американського консуляту за новою чергою на поступ для нового розгляду справи. Це торкається теж цих чоловіків, що до цієї пори не старалися за візу.

— **Нова домівка львівського городського староства.** З дотеперішнього приміщення при вул. Міцкевича 12. перенесуть львівське городське староство в найблищому часі до нової домівки на площі Смольки ч. 3/II.

— **Виборчі протести перед Найвищим Судом.** Найвищий Суд розглядатиме в червні ц. р. виборчі протести зі станиславівської та самбірської округи. Інші невирішені виборчі протести розглядатимуть щойно в осені ц. р.

— **Труп 12-літньої дівчинки у криниці.** Мешканці камениці при вул. Затише 13 у Львові викрили у криниці трупа 12-літньої дівчинки Осипи Нойверт. Її батька Казимира Нойверта зам. при вул. Затише 12. покинула жінка, бо він її зраджував. Нойверт замешкав зі своєю любкою. Осипку Нойверт бачив батько в останнє 4. березня ц. р., опісля зникла вона без сліду, щойно вчора видобули її трупа з криниці. Любка Нойверта відразу пізнала у трупі Осипу Нойверт і висловила підозріння, що дівчина впала до криниці у хвилині, коли хотіла напитися води. Батько був тоді при праці, коли знайшли трупа донечки, і так само як і її матн нічого не знав про нещастя. Сьогодні відбудеться секція трупа, може вона виявить причини смерти молодої дівчини, бо покищо невідомо чи це вбивство, самогубство чи нещасний випадок.

— **Чи замах на Вітоса?** Редактор санаційного тижневика „Господаж Польскі“ пос. Ґвіздж одержав від невідомого верховинця зі Спитковиць на Підгалі листа, в якому висловив охоту отруїти пос. Вітоса затроєним медом, бо „краще, щоби згинула одна людина, як хоче вона довести до загального нещастя“. Автор листа погодився виконати замах безплатно. Адресат підозрівав у листі якусь провокацію й вислав його до Кракова, врешті попав лист у руки поліції, яка мерщій повідомила про це Вітоса.

— **За грабіжницькі напади.** Золочівський суд розглядав справу гурту грабіжників, який в 1931 р., напав збройно на торговця кіньми Лейбу Гехта. Засудили на 6 літ Соляревича, на 5 літ Застріжного, по 2 і пів року Петрусова та Удалу, на два місяці тюрми Івана Петрусова.

— **Із краевої хроніки.** Микола Гарасимчук вбив підчас суперечки свого шурина Василя Стасюка в Дорі, надвірнянського повіту. — Б війт Бушкович, перемиського повіту, Юрко Опалинський поранив важко ударом сокири свого сина Володимира. Його арештували, сина перевезли до лічниці. — Перед Гіпотечним Банком у Львові вибухла вчора бійка між двома післанцями; Михайло Курпіта зранив ножем обличча Степана Грицая. Курпіту арештували

— **Знання нинішньої унів. молоді в Німеччині.** Серед студентів одного кращого німецького університету перевели перевірку їх наукового знання. В тій ціли дали їм квестіонарі до негайного виповнення під доглядом екзамінаторів. Висліди були такі: Коли велася семилітня війна? — 1356—63. Батько Вільгельма I.? — Фридрих Великий. Де розбили гунів? — У тевтобурському лісі. Два міста над Везерою? — Гамбург, Везель. Два міста над Одрою? — Данціґ і Магдебург. Де вливається Волга? — До фінського заливу. Твори молодого Шілера? — „Терпіння Вертера“. Твори Г. Гавптмана? — „Пропащий рукопис“, „Гольтіпака“.

— **Перед весняним засівом на Радянщині.** На Радянщині приготовляються до весняного засіву. Перевірка виявила, що „підготовка до засіву недостаточна“. Найбільшу увагу перед засівом треба буде звернути на направу тракторів і збіжжа під засів“. Комісаріят народнього господарства впевняє, що 10. лютого ц. р. на Радянщині приготування збіжжа під засів виповнили ледви на 39.4 відсотків і ремонт тракторів на 37.4 вдсотків. Найгірше поставлена справа підготовки на Північному Кавказі та на Україні, де до 10. лютого ц. р. зібрали значно менше збіжжа під засів, як на Поволжській Області, де був недорід. На Кубанщині зібрали лише 5 відсотків потрібного під засів збіжжа. — За московською „Правдою“ з 18. лютого ц. р.

— **Пошукування за синком Ліндберґа.** Кружляла поголоска, що синка Ліндберґа шантажисти віддали родичам, але вона виявилася неправдивою. Шантажисти переговорюють із Ліндберґом і ставлять вимогу, щоби не скорше повідомив поліцію як 72 години після віддачі дитини. У звязку з недугою дружини Ліндберґ робить усі можливі заходи, щоби віднискати дитину.

— **У кількох словах.** У Новому Орлеані арештували мурина, який вирваним із рук поліцая револьвером боронився перед поліційною сотнею й убив двох поліцаїв. — До шведської Академії Наук прийшло прохання з 700.000 підписів, щоби признати Аптонові Сінклерові літературну нагороду Нобля. — До французького парляменту вплинуло домагання, щоби тлінні останки Бріяна зложити в Пантеоні.

— **Найшли човно бурґундів.** Із озера Геленґрундзе при рубанні леду добули дубове човно, похоже на човно вікінґів, що походить зперед 2.000 літ. Догадуються, що це човно бурґундів. Човно зовсім добре вдержане.

— **Віденські Весняні Торги** відбудуться у днях від 13—20 березня ц. р. На цих торгах можна оглянути та купити чимало артистично виконаних предметів, яких не можна зустрінути в ін-

шиx містах Европи. Зокрема в ділянці шкуряного галянтерійного промислу та кушнірського — Відень веде перед. Важне місце на торгах займає вистава реліг. мистецтва у приватному житті. Крім цього буде ще вистава авт. і мотоциклів, господарська вистава і рільничих машин. Підчас Віденських Весняних Торгів у Відні можна весело забавитися: кінець карнавалу, близька весна, а це дасть змогу гостям торгів почуватися якнайкраще. Низка полекш подорожі та знижка цін залізничих білетів позволяє на відвідини торгів. Вільні від пашпортової візи: приїзд до Австрії, переїзд Німеччини, Чехословаччини та Мадярщини; знижка на 25 відс. цін білетів у всіх европейських державах для тих, що їдуть до Відня на торги.

— **Пригадка.** Звичайні Загальні Збори Т-ва Українських Студентів Католиків „Обнова" у Львові відбудуться в суботу дня 12 ц. м. в год. 16-ій в салі Т-ва св. Йосафата при вул. Руській ч. 10. — **Виділ.** 1439 1-1

— **Загинув** Збігнев Якубішин, літ 8, зам. при вул. Піярів 25. Вийшов зі школи св. Антонія 8. березня ц. р. в 13 год. дня і до цеї пори не вернувся до дому. Хто знав би місце його побуту, буде ласкавий повідомити родичів, Львів, вул. Піярів 25.

З театру.

ВЕЛИКИЙ ТЕАТР: *„ЛОВЦІ ЖЕМЧУГІВ"* — опера *Бізета.*

„Ловці жемчугів", подібно як і друга опера Бізета „Кармен", після премієри їх на французькій сцені більше як пів століття тому, пішли були надовго в забуття. Щойно постановка тих опер у віденській цісарській опері звернула знову увагу музичних кол на Бізета, і з тим моментом його опери, в першу чергу найкраща з них „Кармен", розпчали трíюмфальну мандрівку по всіх сценах світу. І нині нема одного оперного театру на земному глобі, в якому не булаб атракцією для співолюбивої публики його безсмертна „Кармен".

Добре сталося, що львівська опера прийняла у свій репертуар незнаних у нас зовсім „Ловців жемчугів", бо ця опера заслуговує на це вповні. І нема сумніву, що по вчорашній, незвичайно вдатній виставі, якою виповнена до останнього місця саля просто захоплювалася, „Ловці жемчугів" увійдуть також у Львові до залізного репертуару міської опери і стягатимуть все і все нових любителів музики Бізета.

Великий успіх цієї опери Бізета у Львові — це заслуга в першу чергу таких виконавців, як Ліповська (Лейля) і Моссаковський (Зурга), а також молодого тенора Вронського (Надір). Імена Ліповської і Моссаковського говорять самі за себе і всякі похвали тут зайві. Щож до Вронського, то його вчорашній виступ був для всіх, що знали його з інших опер, справжньою несподіванкою. Співав він весь час, а зокрема чудову любовну арію (І. дія) і другу такуж пописову арію за сценою (II. дія), як ніколи досі. Не диво, що тих троїх виконавців публика оплескувала горячо при отвертій сцені. Четвертим у цім добірнім квартеті був відомий бас Романовський (Нурабад), якого голос ясний у невеличкій партії повним блеском і силою. Хотілосяб почути його в більш відповідальній, великій ролі!

Окреме признання належиться дійсно першорядному диригентові А. Доляницькому, що він цілу виставу вправною, залізною рукою. Дуже гарно звучали теж хори (в цій опері не легкі!), танцював справно й балет (екзотичні танці) в укладі Статкевича. Всі три відслони мали наскрізь оригінальне декораційне тло, а остання сцена (грізна пожежа) виглядала надзвичайно ефектовно. *І. Н.*

З наших книжок.

Федір Дудко: „ПРІРВА". Українські фільми 1919—1920 рр. Львів, 1931. Накл. В—ої Кооперативи „Хортиця".

Є це IV-ий том під спільним заголовком „У заграві". Кожний із них можна читати зокрема, тому, що нема в них одноцільної нитки акції, яка потрібує для зрозуміння дальших подій — попередніх. Вчинки героїв повісти змальованих у перших томах не впливають на хід подій у дальших. Підзаголовок „фільми" має таке значіння, що картини швидко чергуються одна за одною, одначе в протилежності до кіна мало в цій повісті акції.

Автор малює Київ підчас переходу ріжних влад, разом із тим зміну настроїв і пересвідчень ріжних громадян і активних учасників революційної боротьби. Дієві особи зарисовані так сказати „імпресіоністично", кількома цяткам; читачеві нелегко зорієнтуватися щодо їхнього „характеру" — чи змальована автором еволюція їхніх поглядів має характеризувати революційний хаос і багнистий ґрунт революції, чи це тільки випадкові жертви. Численні дискусії на політичні теми між дієвими особами не розяснюють дійсного наміру автора; картини кожного нового типу могли би йти в безконечність або обірватись у кожній хвилині. Сцени прикрого насильства та знущань беруть верх над усіма іншими явищами цієї похмурої доби.

Ліричні „інтермецца", якими автор перетинає акцію, підкреслюють красу природи супроти жахливих сторінок життя. Описи природи та деяких настроїв мають інколи подих лірики, та часто вони силувані, роблені, занадто одноманітні. Такі фрази, що вертаються занадто часто: „Тоскно. Безнадійно. Безпросвітно", належать до пережитої модерністичної манери. Писати короткими, обривистими реченнями не завсіди значить писати коротко. Кожне речення в повісті Дудка зокрема ясне та просте, а всі вони разом складаються на досить замазану та розтяжну картину. **м. р.**

Листування Редакції.

Невідомий у Рогатині. Не можемо Вам відповісти в справі списку творів В. Охримовича бо не можемо прочитати Вашого підпису.

—o—

Дописи.

КАЛУШ. **(Загальні Збори філії „Просвіти").** В неділю, 28. лютого ц. р., в год. 2-ій попол. в салі Нар. Дому в Калуші відбулися звич. Заг. Збори філії „Просвіти", в яких взяло участь 50 відпоручників 22-ох читалень та біля 20 фіз. осіб. Збори отворив голова д-р Коритовський Т. Звідомлення з діяльности подав п. П. Мигович. Праця виділу в 1931 р. була продовженням минулорічної праці над організацією й освітньою справою читалень. В мин. році обслуговувала філія 48 читалень „Просвіти" й 1 чит. Качковського. Пороблено заходи для оснування 3-ох нових читалень та внесено подання на їх оснування. Для поширення освітньої праці в окрузі філія має постійного урядовця. В організаційних цілях було в мин. році 37 поїздок на села, переведено 11 заг. зборів та 13 люстрацій читалень. У читальнях виголошено на теми освітні 5 рефератів та переведено низку театральних лекцій і проб у драм. гуртках читалень. З відпоручниками читалень було 7 анкет, на яких обговорено організаційні справи та 2 анкети із студенством повіту. Вислано до читалень в році 22 обіжники. З метою приспособлення драм. гурткам добрих режисерів і диригентів влаштувала філія у грудні 3-місячний курс, з котрого користало 16 сільських аматорів. Виділ докладав усіх старань над поширенням акції позички Гол. Т-ву і на ту ціль громадянство й установи повіту деклярували досі 1.630 зол. Вдержувано постійний звязок із читальнями та полагоджено й обговорено із понад 2.000 звязковими справи читалень. Праця філії спирається матеріяльно на жертвенности громадян та установ. Бюджет філії в 1931 р. дав у приходах і розходах понад 7.000 зол. Філія вела теж акцію збирання фондів для Головного Т-ва. На „Дар „Просвіти" зібрано в окрузі понад 700 зол. та вкладок понад 300 зол. На тему виголошеного реферату виявилася ширша дискусія. Для матеріяльного забезпечення філії рішено, щоби читальні вплачували по 5 зол. річно, і фіз. особи по 1 зол. На голову філії вибрали збори п. Миговича Петра (д-р Коритовський через перевантаження працею вибору не прийняв). До виділу увійшли: о. Сохацький І., Загаєвич С., Рубчак Я., о. Тисовський Е., Ничай В., Пелехан А. До контр. комісії увійшли: п. Чорпітова С., д-р Воробець М. і Барныш Л. Через завалу снігу, що впав напередодні Заг. Зборів, багато відпоручників читалень не могло добитися до міста. На закінчення Заг. Зборів силами абсольвентів курсу режисерів і диригентів філія влаштувала муз.-вокальний вечір. — **Учасник.**

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 10. III. 1932 за масло експортове та десерове пріма 3·80 зол., за літру молока 23—24 сот., літру сметани 1·20 зол., яєць 4·70—4·80.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.